

İHMAL VE
İSTİSMAR

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE
REHBERLİK BİRİMİ

İHMAL VE İSTİSMAR

İHMAL

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre ihmal, çocuğa bakmakla yükümlü kimsenin, çocuğun gelişimi için gerekli ihtiyaçları karşılamaması veya bu ihtiyaçları dikkate almamasıdır. Bu ihtiyaçlar sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınma ve güvenli yaşam şartlarıdır. Ebeveyn veya bakıcının çocuğa, sahip olduğu kaynaklarla orantılı bir yaşama alanı sağlaması gerekir.

İhmal,

1. Fiziksel
2. Duygusal
3. Eğitimsel olarak ele alınabilir.

Fiziksel ihmalin bulgularını saptamak mümkünken duygusal ihmale ait bulguları saptamak oldukça güçtür. Fiziksel ihmal; çocuğun beslenme, barınma, giyim, hijyen, oyun, eğitim, güvenlik ve sağlık hizmetleri sağlama görevinin reddedilmesi ya da yerine getirilmemesidir. Fiziksel ya da duygusal sağlığa bilinçli bir şekilde zarar verilirse AKTİF; bilgisizlik, olanaksızlık, umursamazlık nedenleriyle ihmal oluyorsa PASİF İHMAL söz konusudur.

Bir çocuğun ihmal edildiğini nasıl anlarız?

- * Eğer bir çocuk,
- * Okuldan sık sık uzak kalıyorsa
- * Yemek veya para için dilencilik yapıyor veya çalışıyorsa
- * İhtiyacı olan doktordan mahrum kalıyorsa
- * Sürekli pis giyiniyor ve kötü kokuyorsa
- * Vücudu aşırı derecede zayıf düşmüşse
- * Kendi kendine zarar veriyorsa
- * Alkol veya diğer uyuşturucuları kullanıyorsa
- * Evinde ona bakan kimse bulunmadığını belirtiyorsa ihmale maruz kaldığını düşünebiliriz.

Çocuk ihmali ihtimalini artıran nedenler nelerdir?

- * Cehalet
- * Yetersiz sosyo-ekonomik koşullar
- * Yetersiz sosyal destek
- * Şiddet uygulamalarını destekleyen veya hoş gören inançlar
- * Uygunsuz kişilerin örnek alınması

- * Ebeveyn veya bakıcıların geçmişte görmüş oldukları kötü muamele
- * Ebeveyn veya bakıcıların madde bağımlılığı
- * Ebeveyn veya bakıcıların çocuk gelişimi ile ilgili yetersiz bilgileri
- * Ebeveynlerin çok genç yaşta anne-baba olmaları
- * Çocuğun tek bir ebeveynle yaşaması
- * Ebeveynlerin aile içi şiddet yaşıyor olmaları
- * Ailelerdeki yüksek günlük stres düzeyi

İhmalin çocuklar üzerindeki etkileri nelerdir?

- * Yalnızlık ve korunmasızlık hissi
- * Öğrenme güçlüğü
- * Davranış problemleri
- * Yaşıtlarıyla ve çevreyle iletişimde başarısızlık
- * Ölüme kadar varabilen sağlık problemleri
- * İlgilenebilmek için sağlık problemi yaratma eğilimi, sürekli fiziksel problemler
- * Gelişim geriliği
- * Yemek istifleme alışkanlığı
- * Eşya ve madde bağımlılığı

Çocukluğunda ihmale maruz kalmış olan yetişkinlerde ihmalin etkileri nelerdir?

- * Topluma ve kendine güven eksikliği
- * Kendine zarar verme ve intihar eğilimi
- * Depresyon
- * Gelişim geriliği ve gelişmemiş benlik bilinci
- * Duygularını yönetme eksikliği
- * Sosyal ilişkilerde iletişimsizlik
- * Şiddet eğilimi
- * Aşırı alışveriş, kumar, alkol, uyuşturucu gibi değişik bağımlılıklara yatkınlık

İSTİSMAR

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine göre erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar olan herkes çocuk sayılır. Çocuk istismarı 0-18 yaş çocuğun sağlığını, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek gerçekleştirilen her türlü kötü muameledir.

İSTİSMAR TÜRLERİ

- * FİZİKSEL İSTİSMAR
- * DUYGUSAL İSTİSMAR
- * CİNSEL İSTİSMAR

FİZİKSEL İSTİSMAR

Çocuğun kaza dışı yaralanmasıdır. Bir erişkin tarafından cezalandırma, disiplin, öfke boşaltma ya da başka amaçlarla, çeşitli yöntemler kullanarak çocuğa fiziksel şiddet uygulanmasıdır. İşkence; vücuduna iğne batırmak, sigara söndürmek, dövme, çimdiklemek, ısırma, kulağını ya da saçını çekmek, zehirlemek, boğmak gibi davranışlardır.

Fiziksel istismar, istismarın en iyi tanınan şeklidir ve "Bir kaza olmaksızın, fiziksel travma ya da yaralanmalarla sonuçlanan herhangi bir davranış biçimi." olarak tanımlanır. Fiziksel istismar yaralanmaları çimdikleme, ısırma, vurma, tekmeleme, yakma, ağız kapatarak boğmaya teşebbüs etme, şiddetli bir şekilde sarsma ya da herhangi bir başka şekilde çocuğun bedenine zarar vermektir. Her yıl binlerce çocuğun ebeveynleri ya da yakın akrabaları tarafından fiziksel olarak istismar edildiği tahmin edilmektedir. Bu çocukların arasında ciddi şekilde yaralananlar ve hatta yaşamını yitirenler olduğu söylenmektedir. Fiziksel istismarın yol açtığı duygusal travmanın, fiziksel yaralar kadar çabuk iyileşmediği de bilinmektedir.

FİZİKSEL İSTİSMARIN SONUÇLARI

Kısa dönemde görülenler:

- * Morluklar, yaralar, kırıklar

Uzun dönemde görülenler:

- * Düşük benlik saygısı: Fiziksel istismara uğrayan çocukların çoğunun düşük ya da zayıf benlik saygısına sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bu çocukların çoğu, arkadaşlarıyla sosyal etkinliklere girmeyi reddedebilir ve kendilerine zarar verici davranışlara götürebilecek çaresizlik ya da umutsuzluk duyguları yaşayabilirler.
- * Saldırgan, yıkıcı ve bazen yasal olmayan davranışlar: Şiddet içeren davranışlar, diğer davranışlar gibi öğrenilmektedir. Aile içi şiddet davranışlarına şahit olan ya da bu davranışlara maruz kalan çocukların, problem ya da çatışma çözme davranışları olarak bu yolu benimseme olasılığı çok yüksektir. (Tehditler, kendine ve çevre-sine yönelik saldırgan davranışlar, kesici alet taşıma gibi.)

- * Öfke ve intikam duyguları, kaygı, korku, kâbuslar
- * Başkalarına güvenme ve başkalarını sevme becerisinden yoksun olma ve yeni ilişkilere girmeye korkma: Şiddet içeren bir ortamda büyüyen çocuklar yetişkin olduklarında sağlıklı ve yakın ilişkiler kurmada zorluk çekebilirler. Duygularını ve kendilerini ifade etmekte zorlanabilir, ilişkilerinde gerçekçi olmayan beklentiler içine gi-rebilirler.
- * Pasif olma ya da içe kapanma davranışları: Fiziksel olarak istismara uğrayan çocukların bir kısmı, gereksinimlerini karşılamada ve şiddetle başa çıkmada konusunda pasif ya da içe kapanma davranışlarını benimseyebilirler. Eğer yetişkin olduklarında da bu kurban rolünü benimsemeye devam ederlerse kişiler arası ilişkilerinde ciddi sorunlar yaşayabilirler.
- * Okul sorunları ve başarısızlık: Evde şiddet gören ya da şiddete maruz kalan çocukların okulda problem çözmede fiziksel saldırganlıktan yararlandıkları, akademik olarak çoğunlukla düşük başarı düzeyine sahip oldukları, dikkat eksikliği problemleri ve okuldan kaçma davranışlarının olduğu görülmektedir.
- * Madde bağımlılığı: Alkol ya da diğer maddelerin bağımlılığı şiddetten kaçmak için bir araç olarak görülebilir. Özellikle ebeveynlerin de bağımlılıklarının olması bu olasılığı güçlendiren bir faktördür.
- * Evden kaçma

DUYGUSAL İSTİSMAR

İstismar türleri içerisinde gündelik yaşamda en sık rastlanan tiplerden biri de duygusal istismardır. Duygusal istismarın temelinde çocuğun psikolojik hasar yaşaması bulunmaktadır. Bunun oluşumunun iki temel nedene bağlı olduğu görülmektedir:

- 1- Kendilerine bakmakla yükümlü kişiler tarafından olumsuz olarak etkilendikleri tutum ve davranışlara maruz bırakılmaları
- 2- Gereksindikleri ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılmaları

Duygusal istismar iki özelliği ile diğer tür istismarlardan ayrılmaktadır.

Bunlar:

- 1-Fiziksel ve cinsel istismarda olduğu gibi somut fiziksel bulguların bulunmayışı,
- 2-Tek başına bulunabileceği gibi çoğu olguda diğer istismar türleriyle birlikte de bulunabileceğidir. Cinsel ya da fiziksel istismara uğramış bir çocuğun bunun uzantısı olarak aynı zamanda duygusal istismara da maruz kaldığı görülmektedir.

Duygusal istismara neden olan başlıca ebeveyn davranışları şöyle sıralanabilir:

- 1-Reddetme: Yetişkin bireyin çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaması, onu ayrı bir birey olarak kabul etmemesi, o yok-muş gibi davranması, çocuğun olumlu yönlerini ortaya çıkarmak ve motive etmek için herhangi bir şey yapmaması, yardım taleplerini reddetmesi, çocuğa hiçbir işe yaramıyor duygusu vermesi, evdeki her hatadan onu sorumlu tutarak onu bir tür günah keçisi rolüne soyundurması, fiziksel temastan kaçınması ve ona dokunarak yakınlığını belli etmemesi
- 2- Tek başına bırakmak: Ebeveynin çocuğu toplumsal ilişkilerden ve kendinden uzak tutması, çocuğun bu tip ilişkilere girmesini sağlayacak fırsatlar sağlamaması veya kasıtlı olarak bu tip fırsatları engellemesi, çocuğun yalnız olduğuna inandırılması
- 3- Yıldırma: Ebeveynin sözel veya fiziksel saldırılar ile çocuğu korkutması, tehdit etmesi, gözdağı vererek korku dolu bir ortamda yaşamasına neden olması
- 4- Suça yöneltme: Çocuğun antisosyal davranışlara yöneltilmesi, buna özendirilmesi, çocuğa toplumsal açıdan kötü örnek olunması, kötü örnekler gösterilerek yola yöneltilmesi
- 5- Duygusal tepki vermeyi reddetme: Çocuğun sağlıklı olarak hem duygusal hem de sosyal gelişimini sağlayacak tepkilerin verilmemesi
- 6- Aşağılama: Ebeveynin çocuğun küçük düşmesine neden olacak, onurunu zedeleyecek davranışlarda bulunması, çocuğu yetersizlik duygusu uyandıracak takma isimlerle çağırması ve bu tip davranışların sistematik olarak uygulanması
- 7- Kendi çıkarına kullanma: Ebeveynin kendi çıkarları için çocuğu kullanması (Bu durum özellikle sorunlu evliliklerde çocuğun evlilik güvencesi olarak kullanılması şeklinde görülür.)
- 8- Vaktinden önce yetişkin rol verme: Çocuktan gerçekçi olmayan beklentilerin olması ve bu tip başarıların beklenmesi, yapamayacağı şeyleri başarması için baskılanması, yaş gelişimine uygun olmayan sorumlulukların verilmesi

Duygusal istismar oluşturan nedenlere göz attığımızda temel olarak kültürel ve sosyal yapının rol oynadığı görülmektedir. Duygusal istismara toplumun tüm katmanlarında rastlanmaktadır. Özellikle toplumdan yalıtılmış olarak yaşayan ailelerde daha yoğun ve sık rastlandığı tespit edilmiştir.

CİNSEL İSTİSMAR

Çocuğun, bir yetişkin tarafından cinsel doyum amacıyla kullanılması çocuğa yönelik cinsel istismar olarak kabul edilir.

Çocukluk çağında istismar, teşhircilik, röntgencilik, laf atma, sarkıntılık yapma, irza geçme, ensest, çocuk pornografisi şeklinde olabilmektedir.

DOĞRU BİLİLEN YANLIŞLAR

- * Çocuklar cinsel istismarı hayal güçlerinin genişliği nedeniyle uydururlar. (YANLIŞ)
- * Çocuklar bu konuda genellikle yalan söylemezler, ilk kural çocuğa inanmak olmalıdır. (DOĞRU)
- * Çocuklar olan biteni çabuk unuturlar. (YANLIŞ)
- * Cinsel istismar çocuğun ruhsal ve fiziksel sağlığı açısından ciddi derecede zarar vericidir. (DOĞRU)
- * Şirin ve alımlı kız çocukları, evden kaçan çocuklar, ihmal edilmiş çocuklar potansiyel kurbandır. (YANLIŞ)
- * Kurbanlar her sosyoekonomik ve her sosyokültürel gruptan gelebilir. (DOĞRU)
- * Parklar, umumi tuvaletler, ıssız sokaklar, karanlık yerler, boş inşaat sahaları tehlikeli bölgelerdir. (YANLIŞ)
- * Olayın olduğu yer genellikle ev, okul gibi çocuğun içinde bulunduğu yakın çevresidir. (DOĞRU)
- * İstismarcılar genellikle yaşlı ve yabancı erkeklerle sokaktaki perişan kılıklı kişilerdir. (YANLIŞ)
- * İstismarcılar genellikle 20-40 yaşları arasındaki, kurban tarafından tanınan evli ve çocuklu erkeklerdir. (DOĞRU)
- * Kadınlar çocukları cinsel olarak istismar etmez. (YANLIŞ)
- * Kadınlarda çocukları cinsel olarak istismar edebilirler. (DOĞRU)
- * Cinsel istismara uğrayan çocuklar bunun yanlış olduğunu bilirler ve anlatırlar. (YANLIŞ)
- * Çocuklar yetişkinlerle cinsel faaliyette bulunmanın yanlış olduğunu bilmeyebilirler. (DOĞRU)

Çocuğu Cinsel İstismardan Korumak İçin

- * Anne baba olarak cinsel istismar konusunda bilgili ve bilinçli olmak gerekir.
- * Çocuk, anne ve baba tarafından cinsel istismar konusunda bilgilendirilmelidir.
- * Çocuğun cinsel gelişiminin yakından takip edilmesi gerekir.
- * Çocukla açık iletişim kurulmalıdır.
- * Çocuğa ilgi ve şefkat gösterilmeli, güven ve sevginin belirtilmesinden kaçınılmamalıdır.
- * Çocuğa sevgi göstermenin yolu sadece öpmek, sarılmak değildir. Böyle sevilen çocuklar sevgiyi göstermenin yolunun "dokunmak" olduğu yargısına sahip olurlar. Bu da istismar ile sevgi göstermeyi ayırt edememelerine neden olur.
- * Çocuklara aile fertleri ve yakın aile fertleri dışındaki kişilerle yakın ilişki kurmamaları (öpme, sarılma, yalnız kalma, sır paylaşma) öğretilmelidir.
- * Çocuklara hayır deme becerisi öğretilmelidir. Günlük yaşamda "hayır" diyemeyen çocuk, böyle bir durumda da "hayır" diyemeyebilir. Çocuğa "Biri sana istemediğin şeyler yaptığında ya

da yaptırmaya çalıştığında ona hayır diyebilirsin. Bu yanlış bir şey değildir.” şeklinde yönlendirmeler yapılabilir.

* Çocuklara bedeninin özel bölgeleri ve hiç kimsenin bedeninin özel yerlerine dokunmaması gerektiği öğretilmelidir. (Özel bölgeler, “iç çamaşırının veya mayonun kapattığı yerler” olarak ifade edilebilir.)

* Çocuklara bedenlerinin kendilerine ait olduğu öğretilmelidir. Böylece kendilerine dokunulmasını istemiyorsa rahatlıkla söyleyebilirler.

* Çocuklara insanları öpmesi, sarılması ya da kendisini öptürmeye izin vermesi konusunda baskı yapılmamalıdır.

* Çocuğa rahat konuşabileceği, güvenilir, koruyucu ve koşulsuz sevgi sunulan bir ortam sağlanmalıdır. Cinsellikle ilgili soruları cevapsız bırakılmamalıdır.

* Çocuklara erişkinlerle yapılacak her türlü cinsel davranışın yanlışlığından söz edilmelidir.

* Çocuklara istismar girişiminde bulunan bir erişkine karşı, onları sonuna kadar destekleyeceğiniz ve koruyacağınız konusunda güvence verilmelidir. Çünkü istismarcı bu konuyu kimseye anlatmaması konusunda tehdit veya ikna edip çocuğu susturabilir.

* Çocuklarımızın arkadaşları ve onların aileleri iyi tanınmalıdır. İznimiz olmadan kimsenin arabasına binmemesi, evine gitmemesi gerektiği öğretilmelidir. Tüm bunları çocuğu ürkütmeden, korkutmadan, güven ve sevgiyle ona aşlamak gerekir.

Kaynakça

Ümraniye RAM

Çankaya RAM

www.rehberlikservisi.net